

Een nieuwe rol voor het middenveld - Khalid Benhaddou

- Geen tijdperk van verandering maar Verandering van tijdperk
 - o 5 samenvallende crisissen : politiek (lokale vs internationale macht, economisch (impact AI op werk) en ecologisch, cultureel (spanningen tss groepen) en hyperdiversiteit
 - o Erosie van sociaal kapitaal door atomisering en fragmentatie (doorgedreven individualisme) – geen verbindende grote verhalen meer (god, natiestaat, kapitaal)
 - o Minder gemeenschap, meer staat nodig
- Uitdagingen voor middenveld
 - o Verlies vanzelfsprekende legitimiteit
 - o Crisis van waarheid en vertrouwen, met vertrouwenscrisis in instellingen tot gevolg
 - o Vluchtigheid in de relaties
 - o Klassieke achterban bestaat sociologisch niet meer
 - o MV is niet representatief, te homogeen
 - o Professionalisering en projectlogica stoot vrijwilligers af
 - o MV is teveel uitvoerder van het beleid geworden en verliest tegenmacht en kritische stem
 - o Taal en marktlogica dringt door in MV
 - o Gen Z wil snelle en tastbare impact
- Vernieuwing middenveld
 - o Community building boven dienstverlening, social kapitaal opbouwen
 - o Ontbureaucratiseren : meer tijd voor mensenwerk, minder administratie
 - o Van safe space naar brave space : mensen samenbrengen die niet dezelfde mening delen en omgaan met conflicten
 - o Conflicten omarmen , georganiseerd meningsverschil, overbruggend sociaal kapitaal
 - o Diversificatie van leden en besturen en vrijwilligers
 - o Nieuw moreel verhaal, duidelijk de Waarom verhalen (solidariteit, rechtvaardigheid, verantwoordelijkheid en wederkerigheid)
 - o Kritiek blijven uiten en alternatieven aandragen
 - o Burgers betrekken bij het proces, cocreatie en ervaringsdeskundigheid gebruiken
 - o Betekenis herstellen

Leo Van Broeck

- o Klimaaturgentie groter dan velen denken
- o Staat haaks op inertie en omgekeerd gedrag van Belgen
- o RO in woonwijken is niet meer houdbaar
- o Coöperatief ondernemen = verbinding creëren, ook tussen links (verbinding) en rechts (economisch bezig zijn)

Is de val van het vrije westen nabij? - Philipp Blom

- We zitten terug in de 19de eeuw met drie grote invloedsferen : VS, Rusland en China. Groot risico op oorlog in EU,
- 3 zekerheden zijn weggevallen
 - Technologische ontwikkeling gaat sneller dan de samenleving kan absorberen en integreren. Extremisme is goed voor het businessmodel van techindustrie
 - ➔ Democratische krachten moeten meer met elkaar praten obv gedeelde feiten
 - ➔ Nu al nadenken hoe we het verlies aan werk door AI gaan opvangen
 - De recente maatschappij visie dat je door hard werken sociale vooruitgang kan creëren, gaat niet meer op. De financiële elite wordt almaar rijker (60% van het vermogen). Dat verandert de verhouding tussen rijk en arm, waardoor grote delen van de bevolking niets meer te zeggen hebben in de samenleving. Het systeem werkt niet meer voor hen en velen haken af.
 - Verlies van Europees narratief. De '68-revolutie was vooral een universitaire revolutie waar arbeiders zich nooit in herkend hebben. Zij hangen conservatieve waarden aan, zoals fatsoen. De waarden van de universiteiten zijn progressiever en omgezet in beleid, dominant debat en financiële consolidatie.
 - Nu is de toekomst voor iedereen bedreigend en wil men vasthouden wat men heeft
 - ➔ narratief van netwerkdenken van de mens, groene revolutie en gemeenschappelijk europees verleden en realisaties (innovatie, feminisme)
 - ➔ vechten voor de democratie : meer autonomie van de EU, eigen invloedssfeer uitbouwen, meer eensgezindheid (federaal Europa) en de democratie revitaliseren
 - ➔ eigen servers, eigen AI model
 - ➔ Europese AI-algoritmes creëren die de uitbouw en cohesie van de samenleving dienen
 - ➔ Sociale ongelijkheid klein houden en herverdelen
 - ➔ Goed bestuur
 - ➔ Meer analoge fysieke ontmoetingen voor mensen creëren : MV is belangrijk (bv. burgerraden)

Niet naïef zij over extreem rechts - Ico Maly

- METApolitiek : rechts heeft zich sinds '70 opnieuw verenigd (transnationaal) en geleerd van 'links' om hun eigen ideeën te lanceren en verspreiden; Social media helpen hier hard bij
- Nieuw rechts : moderniteit gegrond in 'organische groep' (homogeen, primaat van de groep boven individu, ongelijkheid ok en ander invulling geven aan democratie (alle waarden van democratie worden behouden, maar anders ingevuld)
- Geen marginaal fenomeen meer, mainstream geworden

- Zowel NVa als VB behoren tot nieuw rechts
- Wat moeten er gebeuren om het middenveld assertiever te maken? Wat moet gebeuren. Ik denk dat we met z'n allen doorhebben dat de democratie aan het afkalven is, dat het middenveld onder druk staat. Het is van belang om een tegenbeweging te gaan opbouwen, en omdat te doen in deze tijden dan moeten we digitalisering en digitale cultuur serieus nemen. We moeten als beweging enerzijds analoog werken, mensen mobiliseren, maar aan de andere kant is het cruciaal om te kunnen communiceren om de communicatie rond die beweging te domineren. Een betoging die opgezet wordt, wat zien we dat die gedomineerd wordt door mainstream media en politieke partijen die niet altijd de boodschap genegen zijn. We moeten dus communiceren en heel netwerk aan communicatie opzetten opbouwen, influencers, pagina's oprichten die 24/7 gaan communiceren rond die doelstelling, die die doelstelling gaan normaliseren.
- Een assertief middenveld is een middenveld dat niet bang is voor haar eigen schaduw en opkomt voor de mensen die het nodig hebben ook al gaat dat in tegen de tijdsgeest

Gen Z

- Veel engagement bij jongeren, maar het moet betekenisvol zijn waarvoor men zich inzet en men moet zien dat er iets kan veranderen (vrees dat dat niet via politiek verloopt)
- Jongeren kennen andere MV-organisaties niet, MV is te vage term
- Ze moeten hoop krijgen

Thema's waar vakbonden mee bezig zijn, zoals grondrechten en sociale rechtvaardigheid zijn moeilijk in beeldcultuur te vatten (infographics doen het goed)

De Noodzaak en Definitie van Derde Plekken

De experts benadrukten dat de noodzaak voor derde plekken voortkomt uit sociale ongelijkheid in ruimtegebruik en het falen van traditionele structuren.

Belangrijkste Noden en Doelen:

- **Aanpakken van Onrechtvaardigheid:** Er is een grote kloof tussen organisaties met een overaanbod aan ruimte en mensen met een ruimtetekort, wat de organisaties proberen te herstellen.
- **Vrijwaring van Niet-Economische Waarde:** Veel kerken of verlaten gebouwen liggen niet onder een economische claim, wat hen **vrij zeldzaam** maakt als plekken waar 'niets moet'.
- **Ontmoeting en Nabijheid:** Derde plekken dienen als laagdrempelige ruimtes waar mensen op verhaal kunnen komen, kwetsbaarheid kunnen tonen, en waar ontmoeting wordt gestimuleerd.
- **Alternatief voor Rigide Centra:** Ze bieden een spontaan en ongecompliceerd alternatief voor overbevroegde en bureaucratische locaties zoals culturele centra of lokale dienstencentra, waar programma's en regels de spontaniteit fnuiken.
- **Plaats Volgens Behoeft:** Het uitgangspunt is dat de **plek de weg leidt** en de invulling mede bepaald wordt door de wensen van de wijk en de architectuur van het gebouw.

2. Financiële Modellen: De Vraag "Wie Betaalt?"

De financiering van derde plekken is een cruciaal thema, aangezien iedereen worstelt met de vraag wie de kosten draagt voor langdurige, betaalbare ruimtes.

Ondernemerschap en Diversiteit in Middelen:

- Veel projecten streven naar **meervoudige waardecreatie** (sociale en economische impact) via ondernemerschap en het aantrekken van diverse middelenstromen, om zo een evenwichtig businessmodel te creëren.
- Voorbeelden van inkomstenbronnen zijn: het vragen van een bijdrage aan gebruikers, samenwerking met de gemeente (voor huur of renovatie), het verhuren van vergaderruimtes aan bedrijven, en crowdfunding of feesten.
- CM en Kwaito gebruiken middelen die vrijkomen uit de zorg (dagbesteding) om mensen in buurplekken te ondersteunen en tewerk te stellen.

Kostenbeheersing en Laagdrempeligheid:

- Cruciaal is de **lage kost** voor de gebruiker en het beheer. Door simpele ingrepen (verwarming, internet, verzekering) kan al veel gebeuren.
- **Toestand betaalt principieel nooit huur** voor tijdelijk gebruik, omdat zij van mening zijn dat hun beheer en investeringen (bijvoorbeeld in elektriciteit op norm brengen) een meerwaarde en investering voor de eigenaar opleveren.
- In plaats van huur vragen zij een **bijdrage voor ruimtegebruik** en het grotere geheel (zoals wifi of beheer).
- Men werkt met een systeem van **vrije bijdrage**, waarbij erkend wordt dat mensen in kwetsbare posities soms "niks" kunnen bijdragen, wat ook een perfecte bijdrage is.

Duurzaamheid en Planning:

- Financieel plan is noodzakelijk, niet om winst te maken, maar om **voldoende opzij te zetten** om als eigenaar te kunnen blijven en onderhoud te garanderen.
- Michiel van Balen benadrukte dat door te experimenteren en te doen, de puzzel toegankelijker wordt, in plaats van top-down grote plannen te maken.
- Er is aandacht voor het financieren van **voortrajecten** (voorstudies, analyse van draagkracht) voordat er in zware infrastructuur wordt geïnvesteerd. Dit wordt vaak onderschat door overheden.

3. Beheer, Partnerschappen en Eigenaarschap

Gedeelde Verantwoordelijkheid (Beheer):

- Dagelijkse, pragmatische taken ("Wie zet de vuilbakken buiten?") moeten opgelost worden vanuit een **gedeeld beheer en gedeelde verantwoordelijkheid**.
- De attitude van "Wat staat er in mijn functiebeschrijving?" moet vermeden worden.
- Door gebruikers structureel samen te brengen in een **beheerraad** kan men werken aan gedeelde waarden en verantwoordelijkheid, wat ervoor zorgt dat het beheer marcheert.

- Werken met vrijwilligers is succesvol wanneer men vertrekt vanuit **talenten**, omdat engagement sterk wordt gedreven door het gevoel ergens bij te horen en betekenisvol te zijn.

Samenwerking en Complementariteit:

- De discussie focust op het verleggen van grenzen bij partnerschappen, inclusief commerciële partners, non-profitorganisaties, zorginstellingen, en de lokale overheid.
- De sleutel tot succesvolle samenwerking ligt in het zien van elkaar als **gelijkwaardige partners** en het vinden van een **gemeenschappelijke grond** of gemeenschappelijk doel, gericht op maatschappelijke impact en gedeelde waarden.
- Het is belangrijk om vooraf **helder te weten wat je van een partner verwacht**; soms is het doel dat iemand veel huur betaalt zonder veel gebruik, zodat de rest van het werk gefinancierd kan worden.
- Eva de Waardemaker (Plekwerk) gaf het voorbeeld van samenwerking met de commerciële woonzorgsector om de levenskwaliteit van bewoners te verbeteren, wat vijf jaar geleden nog ondenkbaar was.

Herbestemming van Kerken en Vastgoed:

- De herbestemming van parochiekerken is een complex proces dat de betrokkenheid vereist van de **gemeente, de kerkfabriek, en de bisschop** (die beslist over de onttrekking aan de eredienst).
- De prijzen voor kerken vallen mee, vaak door de serieuze restauratielasten en de beschermde status van de monumenten. De uiteindelijke prijs is afhankelijk van de geschatte waarde en de mate van goodwill, maar de bisschop kan vasthouden aan de schattingsprijs.
- Maatschappelijke organisaties die vastgoed van andere maatschappelijke organisaties overnemen, krijgen dit zelden goedkoper, omdat de verkopende partij redeneert dat zij het geld zelf beter maatschappelijk kunnen inzetten.
- Burgerparticipatie in kerkenbeleidsplannen varieert sterk per gemeente; er is geen verplichting.

Kernprincipes: De sprekers waren het erover eens dat de weg naar succesvolle derde plekken ligt in **teruggaan naar de basis** ("back to basics"), het vermijden van overmatige regels, en het werken op basis van **vertrouwen**. Durf te praten over financiën, want het werk van 'plekers' is geld meer dan waard.

Jackie Janssen – Wat kan AI voor het middenveld betekenen?

- Jackie Janssen ziet artificiële intelligentie (AI) als een potentiële **grootste bondgenoot** voor het middenveld, een sector die momenteel onder druk staat. Hij benadrukt dat AI, indien correct toegepast, kan helpen om maatschappelijke antwoorden en oplossingen te bieden. De kernvraag bij elke implementatie moet zijn: Is het wel **menselijk en wenselijk**?
- Volgens Janssen moeten organisaties in het middenveld AI inzetten om tijd vrij te maken voor **menselijk contact** en de focus te leggen op de menselijke waarde, en niet om op mensen te besparen.
- Hieronder vindt u de belangrijkste betekenissen en toepassingen van AI voor het middenveld volgens Jackie Janssen:

- I. Efficiëntie en Tijdswinst
- AI is uitermate geschikt om de druk op werknemers te verlichten, waardoor ze zich kunnen richten op taken waar menselijke vaardigheden (zoals wijsheid en complexe emoties) essentieel zijn.
- • **Verminderen van Administratieve Last:** AI kan de administratieve taken in sectoren zoals zorg, welzijn en onderwijs oplossen. Leraren verliezen bijvoorbeeld soms één dag per week aan administratie. Het gebruik van AI moet het 'apenwerk' (repetitieve taken) overnemen, zodat professionals meer tijd kunnen spenderen aan belangrijke menselijke interacties.
- • **Ondersteuning bij Analyse en Planning:** AI is zeer goed in het verwerken van grote hoeveelheden **Data, Informatie en Kennis**. Het kan ondersteunen in analyses, planning en scenario denken. Waar men vroeger drie of vier scenario's op een namiddag kon uitwerken, kan AI er nu honderd genereren, waardoor men begint na te denken over dingen die men zelf niet had gezien.
- • **Vroegtijdige Detectie:** AI kan meer gegevens verwerken dan mensen, waardoor kwetsbare signalen sneller gedetecteerd kunnen worden.
- II. Maximale Toekenning van Middelen (Proactieve Dienstverlening)
- Janssen stelt dat het niet meer van deze tijd is dat mensen zelf alles moeten uitzoeken waar ze recht op hebben en moeilijke procedures moeten doorlopen. AI kan hierbij helpen om middelen automatisch toe te kennen.
- • **Geautomatiseerd Advies en Rechten:** AI kan gegevens ophalen uit overheidsregisters (zoals het Rijksregister, de Nationale Bank, en de Kruispuntbank voor Sociale Zekerheid) volgens het "**Only Once**"-principe. Op basis hiervan kan de AI snel berekenen en een **automatisch advies** geven over sociale voordelen of subsidies waar burgers of verenigingen recht op hebben.
- • **Toegankelijke Dienstverlening:** Door het gebruik van chatbots of voice-gebaseerde systemen kan AI deze complexe procedures op een zeer **toegankelijke manier** aanbieden, bijvoorbeeld voor het aanvragen van een *groeipakket*.
- • **Proactief Toekennen:** Het middenveld kan AI gebruiken om proactief aan de slag te gaan; in plaats van te wachten tot iemand iets aanvraagt, moet men de middelen zelf ontdekken en ze naar de mensen toe brengen.
- III. Beleids- en Maatschappelijke Toepassingen
- AI kan dienen als instrument om te controleren of het beleid aansluit bij de maatschappelijke waarden en noden van het middenveld.
- • **Beleidsanalyse:** AI kan meerjarenplannen van gemeentes (bijvoorbeeld Mechelen) analyseren en die afzetten tegen de waarde en memoranda van het middenveld. Dit stelt organisaties in staat om te zien in hoeverre de plannen overeenkomen met thema's als betaalbaar wonen, armoedebestrijding of jeugdparticipatie.
- • **Matching van Vrijwilligers:** AI kan ingezet worden voor het matchen van vrijwilligers aan projecten.
- IV. Onderwijs en Personalisatie
- In het onderwijs en bij begeleiding kan AI zorgen voor een fundamentele verbetering van de leerervaring.
- • **Hypergepersonaliseerd Onderwijs:** AI kan onderwijs aanbieden dat volledig **op maat** is van de individuele student, waardoor docenten meer een **leerarchitect** worden.
- • **Gepersonaliseerde Communicatie:** AI maakt het mogelijk om miljoenen mensen aan te spreken in de taal die bij hen past (bijvoorbeeld een 18-jarige arbeider versus een 65-jarige gepensioneerde), wat menselijk onmogelijk is op grote schaal.
- V. Kritische Voorwaarden voor het Middenveld
- Het middenveld heeft een cruciale rol in het bepalen hoe AI wordt gebruikt.

- 1. **Moreel Kompas en Grenzen:** Het middenveld moet bepalen waar de **ethische grens** ligt. Het gebruik van AI moet gericht zijn op **tijd vrijmaken** voor menselijk contact, niet op bezuinigingen op mensen.
- 2. **Transparantie en Keuzevrijheid:** Bij AI-implementaties moet er transparantie zijn ("Dit is AI") en moet de burger keuzevrijheid hebben (wil ik een mens, een chatbot, of iets digitaals?). Er moet altijd een **menselijke uitweg** zijn.
- 3. **Kritisch Denken:** Janssen stelt dat kritisch denken al vanaf de kleuterklas moet worden aangeleerd, aangezien dit een cruciale vaardigheid is om met de output van AI om te gaan.
- 4. **Gebruik Europese Tools:** Janssen moedigt het middenveld sterk aan om **Mistral AI** (uit Parijs) te gebruiken, omdat dit model de Europese waarden en wetgeving in zich heeft en helpt om de Europese technologiepositie te verdedigen, in plaats van afhankelijk te worden van Amerikaanse of Chinese Big Tech.

See you in court – Lode Vermeersch en Patricia Popelier

- Hoe zit het met de ruimte die het middenveld vandaag krijgt? En is naar de rechtbank stappen een oplossing om die ruimte terug te claimen.
- Lode Vermeersch gaf een kort overzicht van de studie of de ruimte van het middenveld in Vlaanderen krimpt.
- Vermeersch lichtte theoretisch toe wat civiele ruimte precies is en welke ingrepen ervoor zorgen dat die wordt ingeperkt. Er zijn 7 manieren waarop dit kan gebeuren, in een overtreffende trap. Hij gaf mee hoe je als organisatie je hiertegen kan wapenen. Met als tegenstelling samenwerkend te handelen of conflictgericht te handelen.
- Popelier ging dan verder in op het juridische luik om als organisatie in te gaan tegen beslissingen die worden genomen en de ruimte terug op te eisen. Ze deed dat aan de hand van de case Dryade die richting Raad Van state is gestapt en waarvan de politiek tot op vandaag beslist Raad van State niet te volgen. Ze gaf een overzicht van de voorwaarden die nodig zijn om strategisch te litigeren. Waarvan enkele al vandaag onder druk staan (vb. Naleving van arresten). Ze eindigde met drie aanbevelingen richting het middenveld: Hou het debat levend (spreek over zaken die ons verwonderen, schrijf opinies, betoog...), werk samen als organisaties en kom op voor de grondwet.
- Na de toelichting was er nog ruimte voor vragen. Waarbij vooral werd ingegaan op het stappen naar de rechtbank als organisatie. Waar werd gesteld dat het niet altijd gemakkelijk was om samen te werken en te blijven procederen. Je hebt niet altijd iedereen mee. Ook het niet naleven van arresten door de staat werd meerdere malen aangehaald als verontrustend en aanvoelend als unfair. Hoe beschermen we op die manier de scheiding der machten. Tot slot werd de ongerustheid over een mogelijke herziening van art. 23 besproken met als oproep hier niet over te zwijgen en verder als organisaties samen te werken.

Reinout van Zandycke – Moet het middenveld rebranden?

Moet het middenveld rebranden? Neen

Moet het middenveld anders communiceren? Ja

Je online verhaal moet leiden naar een offline verhaal, maar je kan perfect starten met je offline verhaal. Offline gegeven is nog steeds het belangrijkste, maar je hebt een toeleiding van nieuwe mensen nodig en die bereik je het makkelijkst digitaal. Het is een én én verhaal.

Moet het middenveld assertief worden

Ja, want te veel laten we het over aan de assertievelingen aan de extreme zijden en als we zelf niet in de arena stappen en dan kan je niet verwachten dat mensen denken dat de democratische principes gerespecteerd moeten worden.

De middenveldorganisaties moeten veel meer inzetten op een gecoördineerde aanpak, hun sterkte is net die offline aanwezigheid, ik denk dat we een verhaal moeten creëren waar het digitale als het offline verhaal veel meer in elkaar zit. En zo verenigde krachten kunnen bundelen tegen de extremen.

In deze lezing bespreekt Reinout Van Zandycke de cruciale rol van het **middenveld** in het digitale democratische debat en hoe zij de strijd om de publieke opinie dreigen te verliezen van uitersten. Hieronder volgt een samenvatting van de belangrijkste inzichten en adviezen:

De dominantie van de uitersten

Van Zandycke stelt dat de democratie onder druk staat door negatieve krachten die een enorme impact hebben op ons denken en doen. Terwijl het middenveld bleef hangen in oude patronen (zoals fysieke overlegmomenten in parochiezalen), zijn politieke uitersten zeer snel en innovatief overgeschakeld op **digitale communicatie**.

- **Data op sociale media:** Uit data blijkt dat uitersten (zoals Vlaams Belang en PvdA) het debat op platforms zoals X, TikTok, Facebook en Instagram domineren. Op TikTok gaat bijvoorbeeld bijna 90% van alle interacties op politieke berichten naar uitersten.

- **Het "Platte Aarde"-effect:** Omdat mensen hun opinie baseren op wat ze online zien, verschuift de norm. Als men enkel extreme boodschappen ziet, gaan deze als de realiteit aanvoelen, vergelijkbaar met hoe men vroeger dacht dat de aarde plat was omdat men geen andere informatie had.

De Tanker van de Publieke Opinie

De publieke opinie is als een **tanker**: je verandert de koers niet met één eenmalige campagne. Uitersten slagen erin de koers te verleggen door **permanent, continu en gecoördineerd** tegen die tanker aan te duwen. Het middenveld moet leren om acties strategischer te coördineren om hetzelfde effect te bereiken.

Het COLA-model voor operaties

Volgens Van Zandycke wordt het verschil niet gemaakt door strategie (het nadenken), maar door **operations** (de uitvoering). Hij introduceert het **COLA-model** als leidraad:

- **Checken (Inchecken):** Zorg dat mensen je boodschap zien en begrijpen via media, influencers of advertenties.

- **Opt-in:** Vraag een kleine betrokkenheid. Veel organisaties maken de fout direct om een lidmaatschap te vragen, terwijl een **micro-commitment** (zoals een sticker of een simpele petitie) effectiever is om mensen stap voor stap te overtuigen.
- **Love (Band opbouwen):** Bouw een persoonlijke band op via e-mail, WhatsApp of offline contact.
- **Ambassadors (Ambassadeurs):** Coach je achterban zodat zij jouw boodschap digitaal verspreiden.

Advies voor het Middenveld

1. **Word een "Combatief Midden":** Het middenveld moet stoppen met enkel te luisteren en een actievere, strijdvaardigere houding aannemen online.
2. **Kom uit de ivoren toren:** Focus niet enkel op grote filosofische democratische principes, maar start bij de **concurrente pijnpunten** van mensen in hun dagelijks leven.
3. **Doorbreek de "Silent Majority":** Door het **Dunning-Kruger-effect** zwijgen mensen met veel kennis vaak (omdat ze nuances zien), terwijl mensen met weinig kennis zeer luidruchtig hun mening verkondigen. Het middenveld moet deze stilte doorbreken.
4. **Verbind online met offline:** Hoewel offline contact essentieel blijft voor sociaal engagement, moet het online verhaal dienen als toegangspoort om nieuwe mensen te bereiken.

Van Zandycke concludeert dat een rebranding niet nodig is, maar een drastische verandering in de manier van communiceren wel noodzakelijk is om de rol van het middenveld als "Galileo" — die een ander, genuanceerder beeld schept — te herstellen.

Operatie Energiewijken: het middenveld als missing link?

Tom Leenders (Architecture Workroom Brussels) maakte duidelijk dat veel mensen hun woning niet kunnen of willen renoveren als je hen enkel een premie of lening aanbiedt. Zoals Agnes (75) die een renovatie niet ziet zitten omdat ze geen financiële voordelen ziet of Hamza, Fatima en hun gezin die met een klein budget enkel een paar kleine ingrepen kunnen doen. Een wijk-per-wijkaanpak neemt iedereen mee. Maar dat vraagt de inzet van veel (lokale) spelers. De overheid en de markt kunnen het namelijk niet alleen. Samen met het middenveld kom je tot inclusieve oplossingen. Zoals een warmtenet in de Gentse volkswijk Muide Meulestede gevoed door een geothermische warmtecentrale onder het lokale voetbalplein. Krijgt dit voorbeeld navolging in andere wijken? Als het van beweging.net afhangt wel.

Als 'ACTIVISME' het 'actie ondernemen tegen beleid waar je het niet mee eens bent' is, dan was iedereen in de vorming '**Vormen van activisme**' in meerdere of mindere mate een activist. En dat is goed nieuws in tijden waarin activisme op een hoop gegooid wordt met extremisme en soms zelfs terrorisme.

We kregen van Helena Baeck (Ella vzw) een interactieve sessie met een divers publiek, van gelegenheidsboycotters, over betogers tot verdedigers van burgerlijke ongehoorzaamheid, met als hoopvolle take-away: ook het alternatief organiseren is een vorm van activisme.

Sarah Scheepers (Ella vzw) nam ons vervolgens mee in een workshop **Powermapping**, waarin deelnemers werden uitgedaagd om ook de strategische kant van activisme niet uit het oog te verliezen.

Dat het klassieke middenveld maar moeilijk jongeren bereikt is niet nieuw, daarom nodigden we hen uit voor een panelgesprek onder begeleiding van Simon Bellens, met als thema '**GenZ aan boord**'. Met Chelsea Nshuti (Jong-CD&V), Anna Roos (Vlaamse Jeugdraad) en Hanna De Boe (Palestina-activiste) kregen we drie verschillende invalshoeken rond de tafel. Hoewel ze verschillen in aanpak, komen toch enkele lijnen naar voor waar ze het over eens zijn:

- jongeren engageren zich, maar het moet hen raken: Palestina/Soedan, klimaat, onrecht... daarmee krijg je hen uit hun kot.
- ze praten graag mee, maar voelen zich niet altijd vertegenwoordigd. Dat we hen hier een podium geven vinden ze de goede richting
- branding en communicatie op maat zouden ook kunnen helpen (maar dat was een andere sessie)